

Posudek oponenta na diplomovou práci Kateřiny Ptáčkové:

Nesezdaná soužití: Trendy a struktury

Autorka si za téma své práce zvolila téma velmi aktuální a často diskutované nejen v odborných kruzích demografů nebo sociologů, ale zohledňované také např. v úvahách politiků a ekonomů při koncipování rodinné politiky či úpravách rodinného práva. Její přístup k danému tématu byl velmi zodpovědný a lze říci, že i neotřelý. Ačkoliv má práce klasickou strukturu, vymyká se poněkud obvyklému schématu diplomových prací. To se týká hlavně tří úvodních kapitol zabývajících se vytyčením cílů, historií, definicemi a typologií fenoménu nesezdaného soužití a zejména obsáhlé kapitoly diskuse s literaturou. Jsou zpracovány se značným přehledem, což svědčí o pečlivém prostudování teoretických statí i příslušných tematických materiálů, k nimž však autorka přidává řadu vlastních výpočtů, grafických výstupů a vlastních komentářů a závěrů.

Na tuto část práce, jež tvoří více než třetinu rozsahu, navazují stručné popisně informativní kapitoly věnované legislativě související s nesezdanými soužitími s podrobnějším výkladem právních úprav v Česku a rodinné politice jednotlivých zemí se zaměřením na současný stav; domnívám se, že až příliš podrobné vysvětlení systému rodinné politiky v bývalé NDR je na tomto místě spíše rušivé. Další tři kapitoly jsou typickou dobře provedenou komparativní analýzou současného rozšíření a struktury nesezdaných soužití v evropských zemích, založenou na datech Eurostatu, jež zahrnují údaje z cenzů nebo populačních registrů, jednotný pramen zaručuje poměrně dobrou srovnatelnost, takže se autorka již na těchto datech pokusila o jednoduchou typologii. Situace v Česku je pak analyzována podrobněji, vychází jednak z údajů sčítání lidu z let 1980 až 2001 a jednak z dat získaných výběrovými šetřeními. Autorka přehledně uvádí výsledky z 5 typů šetření týkající se trendů zastoupení a struktury nesezdaných soužití, převzaté z publikovaných výstupů.

Zcela jiného charakteru je čistě analytická osmá kapitola, zabývající se jednak diferenciací států z hlediska zastoupení nesezdaných soužití a dále hodnotovými orientacemi ve vztahu k způsobu soužití a počtu dětí. K analýze byly použity jak výsledky cenzů, jednak výběrového šetření „Evropská studie hodnot“. Autorka zvolila metody shlukové analýzy a dvoudimenzionální kontingenční tabulky; uvádí metodiku jejich výpočtu a posléze i výsledky v podobě dendrogramů a charakteristik proměnných u shlukové analýzy, a tabelované výpočty koeficientů závislosti pro kontingenční tabulku dvou proměnných (Cramerův koeficient, koeficient kontingence). Jak uvádí sama autorka, uvedené metody analýzy však přinesly ve výsledné typologii zemí nejednoznačné výsledky (na místě je otázka vhodnosti použité metody).

V závěru práce jsou zhodnoceny výsledky analýz z hlediska struktur nesezdaných soužití a postavení České republiky v rámci Evropy. Autorka objektivně přiznává nejednoznačnost dosažených výsledků při porovnání výsledků řady analytických metod. Přisuzuje to příliš velké složitosti a zatím nedostatečnému časovému odstupu od proběhlých změn, v úvahu bere i určitou zastaralost dat. Závěr však není jen shrnutím dosažených výsledků, autorka se nevyhýbá ani úvahám o možných alternativách vývoje struktur nesezdaných soužití a tedy i rodinného a reprodukčního chování. Tohoto širšího pohledu autorky na dané téma si velmi cením.

K práci nemám vážnější připomínky, snad jen již zmíněnou jistou „nadbytečnost“ až příliš podrobného popisu rodinné politiky bývalé NDR, po formální stránce se mi nelíbí obrázky na str. 27 pro jejich špatnou čitelnost.

Po formální stránce je práce zdařilá, text vhodně doplňují většinou dobře provedené grafy a tabulky a dvoustránková příloha. U převzatých údajů jsou uvedeny odkazy na prameny a literaturu, uvedené ve strukturovaném seznamu na konci práce. Práce je napsána dobrým slohem.

Autorka se dobře se zorientovala v odborné literatuře demografické i zahraniční provenience, umí používat základní i pokročilé metody demografické analýzy, výsledky dokáže samostatně kriticky interpretovat.

Práce Kateřiny Ptáčkové splňuje požadavky kladené na diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě.